

mass-mediei, agenților economici, persoanelor fizice, ONG-urilor și organismelor internaționale în calitate de parteneri în realizarea activităților de educație pentru sănătate și de promovare a modului sănătos de viață. Toate acestea luate în ansamblu vor contribui la realizarea cu succes a prevederilor actelor legislative și normative în domeniul protecției muncii și sănătății, la modificarea atitudinii populației față de sănătatea proprie, la transformarea cunoștințelor în domeniul igienei în convingeri și acțiuni concrete și adecvate, la menținerea și fortificarea sănătății populației, la reducerea pagubelor, inclusiv economice și morale, cauzate de îmbolnăviri, pierderi ale capacității de muncă și de invalidități, la evitarea deceselor premature și la creșterea speranței de viață a populației.

În concluzie, menționăm că monografia *Promovarea sănătății și educația pentru sănătate* reprezintă o lucrare finalizată, de o actualitate și originalitate vădite, în care sunt incluse rezultatele cercetărilor științifice efectuate de autorii Constantin Ețco, Varfolomei Calmîc și Ion Bahnarel și care însumează cele mai moderne metode, practici și materiale informative în domeniul educației pentru sănătate. Monografia se recomandă în calitate de sursă importantă de informații pentru specialiștii din domeniul sănătății publice, studenții și elevii mediciniștii, precum și pentru profesorii din școlile și liceele țării.

Mihai Ciocanu,

doctor habilitat în medicină,
conferențiar universitar,
Viceministru al Sănătății

PROMOVAREA ȘTIINȚEI – CRITERIU DE BAZĂ ÎN RELANSAREA UNEI SOCIETĂȚI

În străinătate, termenul științifico-didactic de *profesor universitar* sau, într-un cuvânt, de *profesor* (la noi este încetățenit și al doilea termen – *profesor cercetător*) reprezintă noțiunea de virtute profesională – cel mai înalt titlu care i se poate conferi unei personalități în timpul vieții, dacă întrunește anumite condiții ce diferă puțin de la țară la țară. (În spațiul ex-sovietic și în unele state din Europa de Est, se consideră mai înalt titlul științific de *academician* sau *membu al academiei de științe* naționale, care se conferă după alegerile anunțate prin concurs). În Polonia, bunăoară, ca să devii profesor universitar este necesar să deții gradele de doctor și doctor

habilitat în știință, să prezinți raportul cu privire la activitatea științifică, expertiza evaluării lucrărilor științifice, o informație desfășurată despre activitatea de cercetare, publicații științifice, participarea la conferințe naționale și internaționale etc. Cel de al cincilea criteriu, obligatoriu pentru a-ți se conferi titlul de *profesor* în această țară, este popularizarea realizărilor științifice, ale culturii și artei și pregătirea cadrelor științifico-didactice.

M-a surprins prima parte a formulării din ultima prevedere – „*popularizarea realizărilor științifice*” –, pe care aș califica-o ca una strategică a unui stat: cine să ridice nivelul de cunoștințe, de instruire și de cultură a populației, dacă nu înșiși oamenii de știință, cei din domeniul artelor frumoase și cadrele didactice universitare?! Anume ei pot realiza aceste sarcini prin varii modalități de prezentare a rezultatelor cercetărilor într-o formă mai accesibilă pentru diferite categorii de populație.

Dacă vă amintiți, pe timpuri, stimați cititori, în redacții, pe lângă tradiționalele departamente de partid, economice (agricultură, industrie, construcții și transport), existau cel de știință și cel de cultură, care reflectau pulsul vieții din această sferă. Pe atunci, știința se bucura de un mare prestigiu: ca să fii admis la doctoratură, trebuia să-ți aștepți rândul ani în șir; unii reușeau mai repede, alții – niciodată. Pe drumul tranziției de peste două decenii, am pierdut chiar și experiența bună. Și ne mai mirăm astăzi de tinerii prost instruiți și educați, de acei care aruncă în stradă hârtii și mucuri de țigări etc. Altfel spus, stăm prost cu instruirea și cultura în societate, dar și cu sănătatea în prag de asociere la familia comunității statelor europene...

Am făcut această lungă introducere pentru a sublinia, încă o dată, rolul decisiv pe care poate să-l joace intelectualitatea într-o societate, dacă ea își dorește acest lucru și se implică cu adevărat în diferite procese. Să ne amintim de anii '90 ai secolului trecut, când scriitorii, medicii, artiștii, oamenii de știință, învățătorii de la țară au fost pe valul mișcării de renaștere națională, antrenând în acest proces sute de mii de oameni simpli. Și iată astăzi un exemplu pozitiv: doi profesori universitari – **Constantin Ețco**, șeful Catedrei *Economie, Management și Psihopedagogie în Medicină*, USMF N. Testemițanu, **Ion Bahnarel**, directorul general al Centrului Național de Sănătate Publică, și doctorul în medicină **Varfolomei Calmîc** din cadrul Centrului de supraveghere a bolilor netransmisibile al Centrului Național de Sănătate Publică –, au scos de sub tipar monografia ***Promovarea sănătății și educația pentru sănătate***, un volum solid de 600 de pagini, un suport semnificativ pentru specialiștii din domeniul sănătății publice, din instituțiile

medico-sanitare publice, studenții, pentru toți cei interesați de educația sanitară a populației și de modul sănătos de viață.

De ce anume această problemă a devenit subiectul de studiu al savanților nominalizați? Pentru că starea sănătății populației este un indicator integral al dezvoltării social-economice a țării, o reflectare a bunei stări materiale și morale, un factor decisiv de influență asupra potențialului economic, cultural și al forței de muncă a societății. În opinia autorilor, tranziția de la sistemul centralizat de management la economia de piață, instabilitatea economică, reducerea finanțării măsurilor de prevenție, îndeosebi de educație pentru sănătate, scăderea asigurării materiale a populației și, ca urmare, înrăutățirea indicatorilor demografici și de sănătate a populației implică necesitatea schimbării politicii în domeniul ocrotirii sănătății, abordării unei noi concepții vizând reorganizarea și optimizarea activității de educație pentru sănătate și promovare a modului sănătos de viață în condițiile socioeconomice noi.

De exemplu, în ultimul număr al revistei *Sănătate publică, economie și management în medicină* (redactor-șef Constantin Ețco), a fost publicat articolul *Estimarea indicatorilor de mortalitate din Republica Moldova prin prisma statisticilor europene*, autori Vitalie Moscalu, Vitale Minciună, Mihail Palanciuc ș.a., din care aflăm că mortalitatea generală la 100000 de locuitori în țara noastră depășește de 1,9 ori nivelul mediu european, totodată, este de 1,2 mai joasă decât în Federația Rusă. Acest rezultat nu poate fi considerat un succes al nostru, dat fiind că atât în UE, cât și în Federația Rusă, ca urmare a măsurilor întreprinse la nivel de stat, se înregistrează o tendință constantă de diminuare a acestui indicator – cu 10-11% pe durata anilor 2005-2010. Concomitent, în Republica Moldova se înregistrează o creștere similară a numărului de decese (2001-2010), indusă preponderent de afecțiunile sistemului circulator și de tumori. Pe alte poziții ale structurii mortalității situația rămâne mai mult sau mai puțin stabilă.

Analizând situația în domeniu pe ansamblu, autorii monografiei *Promovarea sănătății și educația pentru sănătate* ne atenționează cu privire la situația alarmantă vizând mortalitatea populației, lipsa mijloacelor specifice pentru tratarea maladiei SIDA și a narcomaniei, răspândirea deprinderilor dăunătoare în rândul populației (alcoolism, tabagism), nivelul înalt al morbidității prin maladii infecțioase și cronice neinfecțioase, ce necesită intensificarea acțiunilor de profilaxie, mai ales de educație pentru sănătate și de promovare a modului sănătos de viață.

Profesorii universitari Constantin Ețco, Ion Bahnarel, dr. Varfolomei Calmic – toți medici de profesie, autorii acestui volum extrem de important,

ca și colegii lor profesori din Polonia și din alte state, văd în misiunea lor nu doar cercetarea de dragul cercetării, dar și promovarea rezultatelor științifice în rândurile specialiștilor din domeniu, studenților, cadrelor didactice din școli și licee, celor interesați de educația sanitară a populației și de modul sănătos de viață. Există, în acest sens, și statistici. Studiile efectuate în Centrul medical al statului Michigan (SUA), de exemplu, au stabilit că fiecare dolar folosit pentru luminarea sanitară a dat o economie de 6 dolari. Instructajul bolnavilor de hemofilie diminuează durata spitalizării cu 60%, numărul zilelor cu pierderea temporară de muncă – cu 73%. Ca urmare a promovării modului sănătos de viață printre bolnavii cu astm, adresările la secțiile de urgență s-au redus cu 55%.

Promovând deci cultura sanitară și modul sănătos de viață, dezvoltarea durabilă a țării noastre, am putea ridica speranța de viață și longevitatea oamenilor. Iar cu un popor mai sănătos, mai instruit și mai cult se poate de făcut multe, inclusiv edificarea unei țări noi, așteptate cu realizări concrete în UE.

Respectele noastre, stimați profesori! Așteptăm lucrări noi.

Tatiana Rotaru

**TRATAMENTUL MULTIMODAL
AL NEFROLITIAZEI COMPLICATE
(MONOGRAFIE),
autor: Emil CEBAN**

Lucrarea *Tratamentul multimodal al nefrolitiazii complicate* abordează o problemă de actualitate din urologie, deoarece urolitiaza ocupă un loc de frunte în structura morbidității urologice, din cauza incidenței sale crescute, a recidivelor frecvente și a urmărilor nefaste pe care le poate provoca. În Republica Moldova, urolitiaza ocupă locul întâi în structura patologiei de specialitate, fiind evidențiată atât ca disciplină teoretică, cât și ca domeniu practic al urologiei. Acest fenomen este legat de frecvența mărită, de diversitatea formelor clinice, a complicațiilor multiple, de creșterea semnificativă a recidivelor și de distribuția geografică a maladiei.

Monografia se impune prin ipotezele etiopatogenetice foarte bine elucidate, extrem de utile urologilor și medicilor-practicieni, și prin complexitatea criteriilor de diagnostic și de tratament al litiazei renale, mai ales al formelor complicate. Autorul pune accentul pe evaluarea complexă a litiazei renale, cu optimizarea consecutivă a strategiei de diagnostic, a conduitei chirurgicale și pe asigurarea eficacității